

VALERIU ANANIA'S EPIPHANY

Mirela Radu, Assistant, PhD Candidate, "Titu Maiorescu" University of Bucharest

Abstract: Valeriu Anania (1921-2011) attended between 1933 and 1941 the Central Theological Seminary in Bucharest. In 1944 he enrolled in the Conservatory of Cluj and the Faculty of Medicine. He became the president of Petru Maior Students Center and, in 1946, he led the students' anti-communist rebellion which brought him expelling from faculties. In 2009 the volume of short stories called The memories of the wingless pilgrim, with a foreword by Mircea Murthu. Conceived in the Văratie reclusion period, this gathering of short stories has its origin in the detention years. The term of "apter" (wingless) is explained from the very first story of the volume. The character, through whose p noticed the peregrination we discover the fantastic and monastic life, is a wingless angel. Mircea Murthu resemblance between the clergy's phantasmagorical and the mythical writing of another physician-literate Vasile Voiculescu: "The evocations iridesced lyrically and flowered with spectacular happenings, have stylistic glitter reminding of the phrasal structures of Galaction, but also of the mythologic poetry in Vasile Voiculescu's short stories." (Murthu, 2009:5)

The reference of the critic to the two writers is not coincidental. The first one was also a cleric and main representative of traditionalism and the second had in common the medical studies and affiliation to gândirism. Moreover, the volume of short stories has a Foreword signed by Valeriu Anania himself, on 15th February 1990. Anania confessed that the genesis of these stories lies in the period spent in Jilava when the only way to survive spiritually was that each prisoner to present the knowledge in his field. Anania went out of prison enriched with the memory of the stories he was to lay on paper after years: "After another four years I went out of Aiud with over twelve thousand lines worked in my mind and deposited in my memory." (Anania, 2009:17) Through years, these writings were to be for their author: "...the seed under soil which needed thirty years to become grass." (Anania, 2009:17)

Keywords: clergyman, wingless angel, prison, epiphany, fantastic

Valeriu Anania (1921-2011) s-a născut în județul Vâlcea și a frecventat între 1933-1941 Seminarul Teologic Central din București. În 1935 a devenit membru al grupării *Mănunchiul de prieteni* iar un an mai târziu al mișcării *Frăția de cruce*. Ambele grupări erau de orientare legionară. De altfel, apartenența la acestea îi va aduce arestarea în 1941 dar și un an mai târziu. La un an de la arestări, în 1942, s-a clugărit la Mănăstirea Antim, luându-și numele cleric de Bartolomeu. În același an primește funcția de ierodiacon. În 1944 s-a înscris la Conservatorul din Cluj și la Facultatea de Medicină. Devine președinte al *Centrul Studențesc Petru Maior* și, în 1946, conduce revolta anticomunistă a studenților, lucru care îi aduce exmatricularea din facultăți. În 1947 devine stareț al Mănăstirea Toplița iar un an mai târziu și-a obținut diploma de licență în teologie. Urmează o perioadă de împliniri pe planul activității clericale. Între 1950-1951 a fost asistent la catedra de Istorie Bisericească Universală din cadrul Institutul Teologic Universitar din București și între 1951-1952 a devenit decan al Centrului de Îndrumare Misionară și Socială a Clerului. Dar, în 1958 este din nou condamnat la închisoare sub învinuirea de a fi fost legionar iar în 1964 este grațiat. În 1966 Biserica Ortodoxă îl trimitea în S.U.A. unde a desfășurat o asiduă muncă de propovăduire a credinței. Întors în țară, a deținut între 1976-1982 funcția de director al Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române. În 1968 îi este publicat poemul dramatic *Meșterul Manole* care reprezintă "o prelucrare dramatică într-o viziune proprie, modernă, a motivului celebrei balade populare." (Chițimia, 1979:612-613)

În 1982 se consacră scrisului la Mănăstirea Văratec. Tot 1982 este și anul în care a primit Premiul pentru Dramaturgie al Uniunii Scriitorilor din România. După 1990 a deținut pe rând funcțiile de arhiepiscop și mitropolit. Iar în 1993 a devenit Membru de onoare al Senatului Universității de Medicină și Farmacie Iuliu Hațieganu din Cluj. Iar cu un an înainte de a muri a devenit membru de onoare al Academiei Române.

Simpatia pentru literatură și-a manifestat-o încă din 1933 când a început să colaboreze cu revista *Ortodoxia*, apoi cu *Vremea*, *Gândirea* și *Dacia Rediviva*, apoi cu revistele *Gazeta Literară*, *Luceafărul*, *Magazin Istoric*, *Ateneu*. A fost activ și în planul scrierilor religioase. Dar atenția au stârnit-o dramele sale *Miorița* (1966); *Meșterul Manole* (1968); *Du-te vreme, vino, vreme!* (1969); *Păhărelul cu nectar* (1969); *Steaua Zimbrului* (1971); *Poeme cu măști* (1972).

În 1980 este tipărit *Străinii din Kipukua* un roman fantastic ce îmbină "...fantasticul emanat din miraculosul pur (...), cu fantastical propriu romanului de mistere (...), cu elemente (semifantastice) de roman exotic, roman sensational, roman de groază, roman de aventuri, roman polițist, cu fabulosul feeric."(Micu,2000:575) Practicant al cultului orthodox, Anania credea în teoria leibniziană a teoriei conform căreia liberul albitru, bunătatea divină și răul în lume pot coexista: "...romanul lui Valeriu Anania poate fi considerat o teodicee a răscumpărării noastre în lumina sfințeniei originare."(Sasu, 2010:7) Personajul central află că a murit. Întreaga acțiune se desfășoară la limita real-ireal. Supranaturalul, straniul și misteriosul abundă în economia romanului.

În 2009 apare volumul de nuvele *Amintirile peregrinului apter*, cu o prefață de Mircea Murthu. Concepute în perioada în care se retrăsese la Mănăstirea Văratec, această culegere de povestiri își are originea în perioada de detenție. Termenul de apter este explicat încă din prima nuvelă *Întâlnire la Vodița*. Personajul prin ale cărei peregrinări descoperim lumea fantastică dar și mănăstirească este un înger lipsit de aripi. Celelalte nuvele ale volumului sunt *Șarpele Tismanei*, *Cele patru domnițe*, *Talanga*, *Pasărea măiastră*, *Vasul de lut*, *Hristant și neliniștea trupului său*, *Albumița*, *Iezerul amintirii*, *Tustreiul*, *Neodihnitele cumpeni*, *Portretul*. Mircea Murthu observa asemănarea dintre fantasmagoricului prelatului și miticul și misticul altui medic literat-Vasile Voiculescu:"Evocările irizate liric și înflorite cu întâmplări spectaculoase, au străluciri stilistice amintind de structurile frastice ale lui Galaction, dar și poezia mitologică din povestirile lui Vasile Voiculescu."(Murthu, 2009:5) Nu întâmplătoare este referirea criticului la cei doi. Primul a fost și el preot și reprezentant de seamă al tradiționalismului iar al doilea are în comun cu Anania studiile medicale dar și apartenența la gândirism.

Volumul de nuvele are și o Prefață semnată de însuși Valeriu Anania, la 15 februarie 1990. Anania mărturisește că geneza acestor nuvele își are sorgintea în perioada petrecută la Jilava în care singura formă de supraviețuire spirituală a condamnaților era ca fiecare să prezinte cunoștințele pe care le avea: "Intrase în tradiția acelor generații subterane (Jilava era închisoare de transit) ca fiecare să se înscrie cu câte un ciclu de prelegeri, comunicări sau povestiri, în hotarele și la măsura propriei înzestrări, al căror duh era menit să potolească spaima și să-i dea suferinței un sens."(Anania, 2009:17) Anania le povestește confrăților de suferință poemul dramatic *Miorița*, urmat de povestiri legate de tărâmurii duhovnicești și istorice. Iese din închisoare îmbogățit cu memoria celor povestite pe care avea să le așternă pe hârtie peste ani:"După alți patru ani ieșeam din Aiud cu peste douăsprezece mii de versuri

lucrate pe creier și depozitate în memorie.”(Anania, 2009:17) Peste ani aceste scrieri aveau să fie pentru autor:”...sămânța de sub pământ căreia i-au trebuit treizeci de ani pentru ca să devină iarbă.”(Anania, 2009:18)

Personajul din *Întâlnire la Vodița* își descrie suferința fizică în termeni plastici, aproape anatomici:”Unei dureri adânci în fiecare spată îi urma o plagă roșie, ca și cum pielea s-ar fi făcut de sită și sângele ar fi ieșit să se uite pe fereastră.(...) Sângerarea dura numai două minute sau trei, după care pielea se închidea la loc, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic.”(Anania, 2009:23) De fapt, personajul nu caută leac pentru afecțiunea sa ci înțelegere:”(...) dare u căutam altceva: nu un doctor care să mă vindece, ci un om care să aibă o suferință aceeași cu a mea.”(Anania, 2009:24)

Povestirile lui Anania sunt un amestec de religios și laic, de fapte istorice și fabuloase, de imagini figurative și mărturii etnografice:”Topind inflexii de tonalitate sadoveniană și voiculesciană într-un limbaj propriu, inedit, cu o tentă de ghidușie oltenească.....amalgam de istorie și legendă.”(Micu, 2000:578) Limbajul aglutinează termeni populari dar și arhaici:”Vocabule colectate din diferite zone ale folclorului și structuri ritmice adecvate, compun mici sau mai ample bucăți aproape autonome, un fel de arii, ce răspândesc o atmosferă de sat mitic.”(Micu, 2000:673)

Nici domeniul liric nu i-a fost străin. În 1971 îi este publicat volumul de poezii *Geneze*; cinci ani mai târziu apar alte două volume lirice *File de acatist* și *Istории agrippine*. În 1984 apare volumul *Anamneze* iar după evenimentele din 1989, mai precis în 1992, îi este publicat *Imn lui Eminescu*.

De-a lungul vieții Valeriu Anania a întâlnit diverse personalități ale culturii române, precum Arghezi, Galaction, Papilian, Blaga, Voiculescu sau Marin Preda, cărora le-a dedicat pagini de memorii. Astfel, în 1983 este publicat volumul *Rotonda plopilor aprinși*. Impactul stilului arghezian asupra lui Anania este covârșitor. De la el a împrumutat dorința de a șlefui versul, transformându-l până la perfecțiune. Cu Voiculescu are în comun, dincolo de studiile medicale, rugăciunea. De altfel, pe Voiculescu îl va reîntâlni la mănăstirea Antim, în 1952, când alături de Al. Mironescu, Ion Marin Sadoveanu și Ion Barbu vor achiesa la doctrina palamită propovăduită de poetul hirotonisit Daniil Sandu Tudor. De Victor Papilian l-au legat anii studenției medicinale. Marelui anatomist i-a purtat o deosebită stimă.”Valeriu Anania trebuie considerat unul din cei mai importanți poeți de inspirație religioasă din literatură română a acestui veac.”(Petrescu, 1998:6)

Bibliografie

- Anania, Valeriu *Întâlnire la Vodița*, în *Amintirile pelerinului apter*, Editura Polirom, 2009
- Dicționar cronologic. Literatura română*, coordonatori I.C. Chițimia-Al. Dima, Editura Științifică și enciclopedică, București, 1979
- Micu, Dumitru *Istoria literaturii române. De la creația populară la postmodernism*, Editura Saeculum I.O., București, 2000
- Murthu, Mircea *Pelerinul fără aripi*, Prefața la *Amintirile pelerinului apter*, Editura Polirom, 2009
- Petrescu, Liviu *Pământ și cer*, prefață la vol. Valeriu Anania, *Poeme alese*. Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1998

Sasu, Aurel *Cine sunt eu?*, Prefată la romanul *Străinii din Kipukua* de Valeriu Anania, Editura Polirom, 2010